

פארק עמק הצבאים בירושלים מונע הצפות, ומדגים התמודדות טבעית עם משבר האקלים

הארגון הבינלאומי לשימור טבע (IUCN) בחר את הפארק כדוגמה לפתרון מבוסס טבע בערים באגן הים התיכון, בזכות אגם ייחודי שנחפר בו ומאפשר ויסות מי גשמים

05:58 04.10.2021 [צפיר רינת](#)

הארגון הבינלאומי לשימור טבע (IUCN) מציין את פארק עמק הצבאים בירושלים כפרויקט המיישם במידה רבה את המטרות של פתרונות מבוססי טבע למשברים סביבתיים ובראשם משבר האקלים והיעלמות המגוון הביולוגי. בין השאר מציין הארגון את התפקיד החשוב שיש לפארק בוויסות ובאגירה של מי גשמים המונעת הצפות בשכונות סמוכות.

לפני שלושה חודשים השיק הארגון תקן עולמי לפתרונות מבוססי טבע. מדובר על מגוון רחב של אמצעים ובהם הקמת פארקים, תכנון ושימור מסדרונות אקולוגיים, שיקום אתרי צומח וחי ובריכות חורף. מטרתם של אמצעים אלה היא לנצל את הטבע למתן פתרונות סביבתיים וחברתיים לבעיות כמו משבר האקלים, היעלמות מיני צומח וחי, מיתון הצפות וחום קיצוני, ונגישות של תושבי ערים לאתרי נפש ופנאי בשטחים פתוחים.

התקן שקבע הארגון מבוסס על שמונה קריטריונים ובהם חיזוק המגוון הביולוגי והמערכת האקולוגית וניהול המסתגל לשינויים ובוחן ממצאים מהשטח. קריטריונים נוספים הם התאמה לצרכים חברתיים, איתנות כלכלית וניהול בר-קיימא ארוך טווח המביא בחשבון מגזרים נוספים ותיאום עם הרשויות. לאחרונה בחן הארגון יישום של פתרונות מבוססי טבע בערים באגן הים התיכון. הוא בחר את האתרים לאחר תהליך מיון של 18 פתרונות, ומתוכם בחר להבליט שמונה.

הפארק הוקם ב-2015 לאחר מאבק של תושבים נגד בנייה בשטח. התושבים, בשיתוף החברה להגנת הטבע, יזמו תוכנית שמטרתה ליצור פארק טבע עירוני שיאפשר שימור אוכלוסייה מקומית של צבאים ומיני צומח וחי נוספים הנמצאים במקום. כבר בתחילת הליך התכנון היתה התייחסות מצד המתכננים לסוגיית הצפות מי הגשמים שהשפיעו על השכונות הסמוכות. בהתאם לכך, בפארק נחפר אגם הקולט מי שיטפונות ומאפשר את חלחולם לקרקע. המים עוברים קודם בארבע בריכות הגורמות למיתון עוצמת הזרימה. יצירת מקור מים גם הביאה למשיכת עופות רבים למקום ובהם כאלו הנמצאים בסכנת הכחדה. אחת ההצלחות החשובות בתחום זה היתה בואו לפארק של ברווז מהמין צולל ביצות הנמצא בסכנת הכחדה.

בפארק, המנוהל במשותף על ידי החברה להגנת הטבע ועיריית ירושלים, יש גם מערכת המאפשרת שאיבת מים למעלה הזרם והחזרתם לאגם כשהם עוברים טיהור טבעי באמצעות צמחייה. בהערכה שביצע ארגון שמירת הטבע הבינלאומי לפארק הוא מציין שטיפול במי השיטפונות היה אחד הגורמים העיקריים שהביאו לתמיכת העירייה ביישום תוכנית הפארק. מאז שהוקמה המערכת המאפשרת קליטת מי שיטפונות במקום, פסקה תופעת ההצפות בסביבה הקרובה.

"בזמן הכנת התוכנית, רשות ניקוז של נחל שורק ביקשה מהעיריה להציג פתרונות שיפחיתו את כמות המים הזורמת אל מחוץ לעיר", מספרת מנהלת הפארק, יעל המרמן-סולר מהחברה להגנת הטבע. "כך הפך עניין הטיפול במי שיטפונות לאחד המרכיבים החשובים בתוכנית. כל זה עוד לפני שהמושג 'פתרון מבוסס טבע' היה בשימוש". לדבריה, הפארק מקבל מים כל השנה משיטפונות חורף וממים שעברו טיהור במכון טיהור הנמצא בשכונת הר חומה.

באשר לצבאים, הם יכולים לנוע על שטח המהווה כשני שלישים מהפארק ואליו אין גישה של המבקרים. עניין זה תואם את הערכת הארגון הבינלאומי, שלפיה צוות הניהול של הפארק נוקט צעדי התערבות בנעשה בו — עבודות חפירה, השבת מיני צומח, מתן אישור למבקרים להסתובב בו וכדומה — רק לאחר שבחן את ההשלכות שעלולות להיות לכך והוא עושה זאת רק בעונות מסוימות.

השימוש בפתרון מבוסס טבע עומד במוקד מאבק של תושבים המתנהל בימים אלה בזיכרון יעקב. התושבים מתנגדים לתוכנית שיזמה הממשלה להקים שכונת מגורים וכביש בצמוד אליה בצפון היישוב. לטענתם תיגרם פגיעה לשטח טבעי חשוב הצמוד לנחל תנינים. נוסף על כך יצטמצם השטח המשמש כיום לקליטת מים מהנחל כשהוא עולה על גדותיו בזמן גשמי החורף.

בין הפרויקטים הנוספים שבחן הארגון העולמי לשמירת טבע במדינות הים התיכון נמצאת תוכנית ליצירת שטחים ירוקים ופארקים בברצלונה. תוכנית נוספת היא להפוך שטח שבו היה בעבר בסיס צבאי בלב העיר היוונית פבלוס-מלאס (ליד סלוניקי) לפארק עירוני. פארק עמק הצבאים הוא אחד הבודדים מבין הפרויקטים שנבחנו שכבר הוקם. לכן ניתן לבחון באופן מעשי עד כמה הוא עונה לתקן שיצר הארגון הבינלאומי. ההיבט היחיד שבו הפארק לא עומד עדיין בקריטריונים של התקן העולמי הוא במידת האיתנות הכלכלית שלו.